

Asia: STM070:00/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 15 ja 20 §:n muuttamisesta sekä 20 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Kunta tai kuntayhtymä

Henkilöstön mitoittaminen

Vastaako esitysluonnoksessa ehdotettu määrittely mitoittamiseen laskettavista henkilöstöryhmistä asiakkaiden ja toiminnan tarpeita?

Ei vastaa kaikilta osin. Ylöjärven kaupunki pitää esitysluonnoksessa esitettyä toteutunutta 0,7 henkilöstömitoitusta ongelmallisena. Jotta toteutunut mitoitus olisi varmasti vaadittu 0,7, pitää työvuorojen suunnittelussa varautua tosiasiallisesti korkeampaan mitoittamiseen (noin 0,9-1). Tämän henkilöstömäärän varaaminen tehostettuun palveluasumiseen aiheuttaisi nyt kunnissa suurella todennäköisyydellä vajeen esimerkiksi kotihoidon henkilöstöön. Ikäihmisistä vain noin 8 % asuu tehostetussa palveluasumisessa ja valtaosa tulisi hoitaa palvelurakennelinjausten mukaisesti kotiin vietävien palvelujen turvin.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että henkilöstön työnjakoa selkiytetään muun muassa tukipalvelujen osalta. Onko esitysluonnoksessa ehdotettu työnjako välittömän asiakastyön ja välillisen tukipalvelutyön osalta asianmukainen vai olisiko sitä tarpeen muuttaa jollakin tavoin?

Jako välittömään ja välilliseen asiakastyöhön tulee nähdä myös kuntouttavan työtavan näkökulmasta. Välittömän ja välillisen työn tekijöiden lisäksi puhutaan tukipalveluista, jotka arjen näkökulmasta tarkoittavat pitkälle samaa, kuin mitä esitysluonnoksessa sanotaan välilliseksi työksi. Kuntouttavan työn näkökulmasta esimerkiksi aterioinnissa avustaminen ja vanhuksen ravitsemustilan ja ruokailun onnistumisen seuraaminen ovat myös keskeisiä hoitotyön osioita. Osaa

tehtävistä pitäisi katsoa kokonaisuutena varsinkin, kun tehostetussa palveluasumisessa ikäihminen asuu kotonaan.

Ammattinimikkeistä sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, lähihoitaja, fysioterapeutti, ym. ovat kaikkialla selkeitä ja yhdenmukaisia. Sen sijaan nimikkeet hoiva-avustajat, hyvinvointiavustajat, kotipalvelutyöntekijät tarvitsevat selkeät linjaukset. Tarvitaan selkeä kirjaus, mikä on lähihoitaja ja sairaanhoitaja opiskelijoiden opintomäärä, jolloin heidät voidaan laskea mitoitukseen. Ehdotettu työnjako on tehtävä selvästi, selkeästi ja valtakunnallisesti yhtenäiseksi, muistaen kuitenkin, että tehostettu palveluasuminen ei ole laitoshoidoa.

Kertooko esitysluonnoksessa ehdotettu tapa laskea mitoitus luotettavalla tavalla mitoituksen toteutumisesta?

Ei täysin kerro. Esitetty vaatimus 0,7 toteutuneesta henkilöstömitoituksesta edellyttää suunnitteluvaiheessa jopa 0,9 laskennallista mitoitusta. Tämä aiheuttaa kunnan sisällä epätasa-arvoa tavallisessa palveluasumisessa sekä todennäköisesti myös kotihoidossa, kun kunnissa joudutaan lain velvoittamana allokoidaan uudelleen nykyinen henkilöstö.

Hallituksen esitysluonnoksessa arvioidaan maakunnittain lisähenkilöstön tarvetta. Pirkanmaan osalta määräksi on esitetty 347,5. Jo pelkästään Tampereella arvioitu määrä on noin 400 työntekijää lisää. Tähän perustuen myös Ylöjärven kaupungin käsitys tarvittavasta lisähenkilöstöstä on suurempi kuin esitysluonnoksessa mainittu Pirkanmaan 347,5.

Esitetty laskentatapa on monimutkainen ja valvonta tulee olemaan työlästä. Tilanne voi johtaa siihen, että palvelu muuttuu pirstaleiseksi tehostetussa palveluasumisessa, kun ikäihmisen palvelusta vastaavat useat eri työntekijät päivän aikana. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että välillinen työ kuuluessaan hoitohenkilökunnan työhön ei kuuluisi mitoitukseen

laskettavaksi työksi. Vastaavasti, jokin yksittäinen työtehtävä (esim. ruuan lämmitys) voisi kuulua mitoituksen laskettavaan välittömään työhön. Esitetty malli aiheuttaa tulkinnanvaraisuutta.

Onko esitysluonnoksessa ehdotettu tapa laskea mitoitus mielestänne käytännössä toimiva?

Laskentatapa ei ole käytännössä täysin toimiva. Nykyinen ns. ikälaki korostaa asiakkaiden kuulemista ja heiltä tulevaa palautetta. Mitoituksen määrittely sinänsä on hyvä perusta työn suunnittelulle asumisyksiköissä, mutta yksinomaan hoitohenkilökunnan määrään sidottuna se ei riitä. Palveluyksiköihin on rekrytoitu pysyvä henkilöstö, jonka työvuorosuunnittelussa ei pystytä välttämättä lyhyellä tähtäimellä ottamaan huomioon kaikkia äkillisiä tilannemuutoksia, joita työvuorojen toteutumisessa tapahtuu.

Asiakkaiden palvelutarpeeseen sidottu mitoitus, esimerkiksi RAI:n pohjalta määriteltynä välille 0,5-0,9 antaisi mahdollisuuden asiakkaan palvelutarpeen mukaiseen henkilöstön käyttöön.

Hallituksen esitysluonnoksessa kehoitetaan hyödyntämään myös teknologiaa ja robotiikkaa, mutta sitä ei ole kytketty henkilöstömitoitukseen. Tulevaisuudessa robotiikka voinee vähentää joiltain osin henkilöstön tarvetta, esimerkiksi lääkkeenjaossa.

Onko esitysluonnoksessa ehdotettu siirtymäaika näkemyksenne mukaan sopiva 0,7 mitoituksen toteuttamiseen?

Siirtymäaika on tarpeellinen. Jo pelkästään henkilöstön saatavuuden varmistaminen edellyttää useamman vuoden siirtymäaikaa, jotta myös koulutusjärjestelmä ehtii reagoida kasvaviin tarpeisiin.

Miten riittävä henkilöstön saatavuus voidaan turvata?

Tulemme tarvitsemaan lisää koulutuspaikkoja, uusia urapolkuja työelämään ja työperäistä maahanmuuttoa, mihin on vastattava myös valtakunnallisella kehittämistyöllä.

Toimintakyvyn ja palvelutarpeen (hoitoisuuden) kansallinen arviointi- ja seurantamittaristo

Mitä RAI:n käyttöön otossa tulee ottaa huomioon?

Yhtenäinen mittari on hyvä lähtökohta, joka tuottaa yhdenmukaista ja vertailukelpoista tietoa palvelujen laadun arviointia ja suunnittelua sekä kansallista vertailua varten.

RAI-järjestelmään kuuluva RUG-luokitus antaa osaltaan tärkeää tietoa asiakkaiden tilanteesta. Nämä arviointitiedot täydentävät asiakkaan palvelutarpeen kokonaisarviointia. Jotta RAI-arvoja voidaan käyttää henkilöstömitoituksen laskemiseen luotettavalla tavalla, pitää järjestelmän käyttäminen perustua yhdenmukaisiin kirjaamiseen, tulkintaan ja kriteereihin.

Miten näkemyksenne mukaan RAI-järjestelmän kautta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää palvelujen järjestämisessä ja/tai tuotannossa?

RAI-järjestelmästä saatava tieto voidaan hyödyntää palvelujen suunnittelussa ja palvelun tarpeen arvioinnissa. RAI-järjestelmästä saatavat mittarit kuvaavat hyvin asukkaan toimintakykyä ja voimavaratarpeita ja siten myös sitä, paljonko he tarvitsevat henkilökunnan apua selviytyäkseen päivittäisistä toiminnoista. RAI antaa tiedon myös siitä, onko työyhteisössä kuntouttavan työn asennetta ja toteutetaanko sitä käytännön toteutusta. RAI-järjestelmä mahdollistaa ikääntyneiden palvelujen kansallisen laadun seurannan ja kehittämisen.

Sisältyykö RAI:n käyttöön joitakin riskejä tai haasteita?

RAI-järjestelmän käyttäminen edellyttää järjestelmän käytön hyvää osaamista, jotta sitä voidaan käyttää seurannan välineenä. Mikäli RAI-järjestelmää hyödynnetään henkilöstömitoituksen kriteerien tarkastelussa, on selkeästi kerrottava, mitä arvoja pidetään ikääntyneiden ympärivuorokautisessa hoivassa kansallisesti tärkeänä.

RAI-järjestelmän kustannukset ovat olleet tähän asti palveluntuottajien itsensä vastuulla. Kansallinen järjestelmä edellyttäneekin hankintaa, ylläpitoa ja rahoitusta kansallisesti. Kansallisesti yhdenmukaiseen käyttöön tarvitaan koulutusta ja seuranta. Järjestelmästä saatavan arviointitiedon käytön on oltava nopeaa ja saatava helposti tulkittavassa muodossa.

Onko mielestänne olemassa jokin muu / joitakin muita mittaristoja, jotka vastaisivat asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen (hoitoisuuden) arviointiin ja seurantaan paremmin kuin RAI-mittaristo?

RAI-järjestelmä on tällä hetkellä paras järjestelmä, jonka toivoisi tulevan käyttöön kansallisesti. Muut järjestelmät voivat tukea RAI:n käyttöä.

Muita huomioita

Mitä muuta haluatte tuoda esiin?

Lainsäädännön tehtävänä on varmistaa kaikille ikäihmisille tarpeen mukainen palvelujen saanti kotihoidossa, asumispalveluissa ja laitoshoidossa. Palvelurakenne ei saisi tämän lakiuudistuksen myötä tulla eri palvelujen asiakkaita syrjiväksi.

Ylöjärven kaupunki on osaltaan halukas olemaan mukana kehittämässä yhdessä muiden toimijoiden kanssa ikääntyneiden palveluja.

Kallio Anu

Ylöjärven kaupunki - Ylöjärven kaupunki, perusturvaosasto